Nro 63.

KURYER LITEWSKI

w WILNIE DNIA 8 SIERPNIA V. S. 1814. ROKU.

WIADOMOSCI KRAJOWE.

S. Peterzburg dnia 29go Lipca.

W przeszłą niedzielę, d. 26go, miał bydź dany w *Pawłowsku* u Nayiaśnieyszey Cesarzowey Jey Mości Maryi Teodorowny wielki festyn, który jednak dla niesprzyiaiącey pogody do dnia następnego był odłożony; w wieczor tylko był tam bal i wieczerza. W poniedziałek 27go, ten wspaniały festyn miał mieysce, lecz z opisem jego szczegółow wstrzymuiemy się do odebrania dokładnieyszych wiadomości — Droga ze stolicy do *Pawłowska* przez całe te dwa dni okryta była ekwipażami, jezdcami i pieszemi; albowiem całe prawie miasto chciało bydź świadkiem tego festynu, którym wspaniała Matka Naszego nayukochańszego Monarchy święciła Jego powrót szczęśliwy.

z Kronsztatu 24go Lipca. Dziś z rana o godzinie 6tey JEGO CESARSKA MOSC raczył przybydź z *Oranienbauma* do tuteyszego portu, a po obeyrzeniu stoiącey w nim floty, Nayiaśnieyszy PAN po południu o godzinie 5tey powrócił do *Oranienbaumu.*

— w *Połtawie* obchodzono święto pokoiu d. 27go Czerwca; a tym sposobem, w ten dzień, w którym przed 105 laty Piotr Wielki na polach Połtawskich położył niewzruszone zasady Rossyyskiey wielkości, w ten sam dzień, i na tych samych polach, obchodzone było wyniesienie do nauwyższego szczytu chwały Rossyyskiego Cesarstwa, przez nieśmiertelne dzieła potomka Piotra Wielkiego, ALEXANDRA I. (*z Pocz. Półn.*)

WIADOMOSCI ZAGRANICZNE.

Francya.

Wystawienie *Stanu Państwa* przez Ministra spraw wewnętrznych, o którem jużeśmy donieśli, musi wpłynąć zbawiennie na uspokoienie wzburzonych umysłow, i na przekonanie niedowierzaiących we *Francyi*, oraz wzniecić ufność ku krokom i zamiarom terazznieyszego Rządu. Niemnieyszey wagi było posiedzenie Izby Deputowanych, 22go Lipca, na którém za przybyciem Ministra Wewnętrznego w towarzystwie Ministra Finansow, Barona *Louis* i Ministra Stanu, *Ferrand*, Minister Finansow wstąpił na Mównicę, gdzie w jasney i metodyczney rozprawie, ściągnąwszy na siebie uwagę licznych słuchaczow, przedstawił Izbie *Budżet*; objaśniaiąc go w obszernym wykładzie, z którego tu treść kładziemy. — Minister zaczął od przeszkod, które w ostatnich latach czyniły niepodobném dokładne wyiaśnienie działań Finansowych. W teraznieyszym stanie przychodow i wydatkow potrzeba było wyszukiwać starannie wiadomości dla rozwikłania tego chaos i dokładnego obrachowania długow, wydatkow i zrzódeł. Wiadomo jest, jak niezmierne wydatki od 1go Stycznia 1814 uczynione bydź musiały. W pierwszym kwartale tego roku zadłużono się na 230 milionow. W drugim wydatki przez mądrą ekonomią do połowy zmnieyszone zostały, przychody zaś podwoione. Pomimo tego jednak nie wystarczały one do zakrycia wydatkow. W trzecim kwartale wydatek trzecią częścią przewyższać będzie dochody; w czwartym zaś jest nadzieia, że dochod piątą częścią przewyższy wydatki; a tak w roku 1815 już równowaga przywrócona bydź może. — Oto są zasady *Budżetu* na rok 1814. Podług systematu przeszłego Rządu, potrzebował on, 1,245,800,000 fr. lecz przez redukcye, oszczędność, ustąpienie woysk obcych &c. summa ta zmnieyszy się o 418 milionow, a tak potrzeba będzie 827,415,000 fr. *Budżet* Jeneralny składa się z Budżetow Ministeriow szczególnych, które 251,275,000 fr. przed swoim weyściem na urzędy, na swóy rachunek wydane przyiąć musiały. Stąd wynika *deficit*, względem którego Izba stanowić powinna. Ministrowie w tém ważném działaniu dostarczą jey wszelkich potrzebnych obiaśnień. Co się tycze sposobow, aby wydatki zrównać z dochodami, tedy w teraznieyszych okolicznościach i w tym jeszcze roku niepodobna bez szkody czynić jakichkolwiek odmian w systemacie podatkow; lecz ten przedmiot z tym większą usilnością zatrudnić powinien Izbę w czasie sobie właściwym. Podatki gruntowe z *dodanemi centimami* wynoszą 291,500,000 fran.; podatki od stempla, zapisania w księgi &c. 114.500,000 fr.; podatki uboczne 86,500,000 fr. Podatki od drzwi, okien, cła, od żeglugi na kanałach &c. 27,500,000 fr.; wszystkiego 520 milionow. Odciągnąwszy tę summę od wyżey wspomnionych 827 milionow, których tegoroczny *Budżet* wymaga, zostaie *deficit* 307 milionow.

Na rok 1815 potrzeba będzie 618 milionow, i pomimo naywiększey oszczędności nie można do mnieyszey summy, bez zaszkodzenia interessom Państwa, przyprowadzić wydatkow. Ta summa ma bydź obrócona na opłatę dłużnikow Stanu, biorących pensye, Urzędnikow, dobrey Pollicyi, do utrzymania robot publicznych, szpitalow, woyska, marynarki &c. Na okrycie tych wydatkow podatek gruntowy wynosić będzie 340 milionow, inne zaś 278 milionow: co razem 618 milionow uczyni. Dla zupełnego okrycia *Budżetu* 1815, potrzeba było uciec się do podatkow z napoiow, którego szkodliwe podwyższenie jest znaiome, i który byłby zupełnie przez Króla uchylony, gdyby mu tego obecne okoliczności dozwolić mogły. Rozkazał on przynaymniey Ministrom swoim, aby się nayusilniey starali, oddalić od wyboru tego podatku wszystkie uciążliwe środki, czego dopełnić będzie naszym naypierwszym obowiązkiem.

W dalszym ciągu Minister mówił o środkach umorzenia tego ogromnego długu, jakim Rząd przeszły Państwo obarczył. Wierzyciele maią otrzymać *bony*, jasnym i pewnym sposobem ubezpieczone: 1) przez Ekonomią w wydatkach. 2) Przez przedaż 300,000 hektarow drzewa i pozostałych jeszcze dóbr mieyskich i gminnych. 3) Przez wpisanie w wielką księgę na pięć procentu długu tych wierzycieli, którzy tym sposobem opłaconemi bydź wolą. Te *bony* są obligacyami do kassy Królewskiey i we trzy lata od daty z 8miu procentami wypłacone bydź maia. — Potym Minister mówił o formie, w jakiey te obligacye wydawane i wypłacane będą, i czynił nawet nadzieię, że jeszcze przed upłynieniem terminu zaspokoione bydź mogą. W mowie jego uważano wiele światłych myśli o umorzeniu powszechnego długu kraiowego, które się opierały na 2ch celnieyszych zasadach, to jest: ufność i wiara narodu w zamiarach i działaniach Rządu. Oświadczył przytém, że nie jest rzeczą trudną na tey podstawie kredytu publicznego ugruntować dobry byt skarbu Francyi, lecz przed zaczęciem tych wielkich i pożytecznych działań, ocze-

kiwać należy, czyli *Budżet* roku 1816 dozwoli je uskuteczniać.

z Paryża 22go Lipca. W okolicy *Paryża* krąży wiele patrolow kawaleryi, maiąc rozkaz aresztowania wszystkich dawnieyszych Gwardzistow, którzy bez pozwolenia i z niespokoynymi zamiarami przybywaią do *Paryża*. Marszałek Xiąże Dalmacyi w odezwie swoiey wydaney w *Rennes*, upomina żołnierzy, aby się ze wszelkim poświęceniem i wiarą oddali Królowi. Król i chwała powinny bydź ich hasłem. — Gazety tuteysze upewniaią, że Xiąże *Benewentu*, jako nadzwyczayny Ambassador, ma się udadź na Kongres do *Wiednia*. — Hrabia *Caraman*, jako Poseł ma wyiechać do *Berlina*.

z Paryża 23go Lipca. Na wczorayszey sessyi Izby deputowanych po przedstawieniu opisanego wyżey *Budżetu*, P. *Fournier de St Lary* wniosł, aby długi, które Król Jmć w obcych kraiach zaciągnął, wypłacone były. Wniosek ten został jednomyślnie przyięty.

Minister *Montesquiou* przy zakończeniu swoiego doniesienia o stanie skarbu, tak mówi do Króla: — „Wpośród wszystkich szturmow, które wytrzymała Anglia, kredyt jey został nienaruszony, pomimo pomnożenia długow; kiedy tymczasem kredyt Francyi chwiał się i upadał, chociaż jey długi zmnieyszone były. Rzetelność i wiara w czynieniu zadosyć swym obowiązkom, zrządziły u naszych sąsiadow ten skutek, któregośmy osiągnąć nie mogli. — Uczyniliśmy tu smutny, ale wierny obraz stanu Finansow, w jakim się 1go Kwiernia t. r. znaydowały. Znalezliśmy okropne do zapełnienia przerwy, lud wycięczony i spustoszone prowincye. Pokoy użyczy środkow ulżenia uciśnionemu narodowi. Nie zostanie odtąd żaden dług zaciągniony nad przychody. Uznałeś, N. Panie, długi przeszłego rządu, zalecaiąc aby te rzetelnie opłacone były. Skutkiem tey wiary, tak rzadkiey w działaniach Finansowych, będzie powrót kredytu, i wzrastaiącey coraz pomyślności, które tak długo dla Francyi obce były."

Liczą teraz we *Francyi* 60,000 osob przybyłych z odstąpionych 43 Departamentow, które się w tém większey znayduią trudności, że Rząd nie może im wszystkim dadź potrzebney pomocy. Maią to bydź powiększey części osoby z narodu Niemieckiego, które dla umieiętności obu językow mieysca były otrzymały. — W stolicy *Francyi* panuie wielka wolność w mówieniu, jednakże na tém się wszystko kończy; mniemania są dosyć umiarkowane, i bynaymniey spokoyności publiczney grozić się nie zdaią. — W Departamentach jedynem zrzódłem nieukontentowania, są *pobory połączone*: lud oświadcza, iż chętnie podatek ten zapłaci, byle tylko był wolny od tych, jak zowie, szczurow piwnicznych, i od uciążliwey rewizyi dozorcow. Po wsiach powiększyła się liczba młodych ludzi, stąd znowu wesołość i tańce. Fabryki kartonow dobrze idą, albowiem Angielskie teyże sameу ceny, są mniey piękne jak Francuskie. W kraiach, gdzie rodzi wino, lud jest pełen radości z pozwolonego wywozu tak wódek, jako i wina za granicę.

Xiąże *Berry* żyie wpośrodku woyskowych: jezdzi otoczony Marszałkami i Jenerałami, udaie się często na łowy, bywa na placach woiennych ćwiczeń, i obecny jest na ucztach officerskich: jego żywość i otwartość mocno się podoba, i powszechnie jest kochany. Na jedney rewii gdy kilku żołnierzy zawołało: niech żyie Cesarz, Xiąże *Berry* zbliżywszy się do jednego z nich, zapytał go o przyczynę: — Ponieważ on nas zawsze do zwycięstwa prowadził, odpowiedział żołnierz — Masz słuszność, rzekł Xiąże, wielka zasługa u tak walecznych jak wy jesteście — to słowo w czasie wyrzeczone wzbudziło powszechny w woysku zapał, i wszyscy jednomyślnie zawołali: *niech żyie Król, niech żyie Xiąże Berry!*

P. *Gregoire*, chociaż był Senatorem, nie mógł otrzymać dawniey pozwolenia na ogłoszenie drukiem swoiego dzieła, pod tytułem *dzieie sekt Religiinych*; ta książka teraz wychodzi. — Między jeńcami, którzy powracaią do Francyi, nayniespokoynieysi są ci, którzy z Anglii przybywaią. — W *Barze* nad rzeką *Ornain* umarł w późney starości Mikołay *Oudinot* oyciec Marszałka tegoż imienia. — Dnia 19go Lipca, P. *Hoope*, znaiomy z bogactw swoich bankier Hollenderski, i który fundusze swoie przeniósł był do Anglii, przybył z *Londynu* do *Calais*: powraca on do *Amszterdamu*.

z Paryża 24go Lipca. Król wielu Ministrow i Jenerałow obdarzył wielkim Krzyżem Legii honorowey. Dwieście siedmdziesiąt szlachty z *Bretanii*, którzy Królowi adres podali, otrzymali ozdoby orderu lilii. — Król przyiął wezwanie miasta *Paryża* na festyn, który ta stolica w dniu S. Ludwika, z powodu powrótu prawego Następcy tronu, dadź postanowiła. — *Davoust* podał Królowi pismo, w którem stara się usprawiedliwić swoie postępowanie. — Mówią, że Hrabia *Just* de *Noailles*, syn wtóry Xięcia *de Poix*, Kapitana Gwardyi i Para Francyi, naznaczony Posłem do Dworu Rossyyskiego. (*z Gaz. Berl.*)

W. BRYTANIA

z Londynu 22go Lipca. Wczoray w Izbie Niższey na wniosek dozwolenia kredytu 3ch milionów funtów szterlingów, zachodziły rozmaite spory, w czasie których Lord *Castlereagh* dał to godne uwagi oświadczenie, które zbiia tyle fałszywych pogłosek, rozszerzonych na stałym lądzie. — Chociaż, mówił on, pokoy z Francyą szczęśliwie podpisany został, nie możemy iednak bydź iuż wolnemi od wszelkich ciężarów, które są skutkiem nawet skończoney woyny. Z resztą, teraznieyszy stan *Europy* nie daie naymnieyszego do obawy powodu. Jestem przekonany, że te same wspaniałe i cnotliwe zasady, które Mocarstwami Sprzymierzonemi przez cały przeciąg woyny kierowały, panować także będą na następnym Kongressie Wiedeńskim, i że koniec nic takiego nie okaże, coby początkowi nie odpowiadało, i coby zgodność całości w czymkolwiek zmieszać mogło. &c.

P. *Vihtbread* uważał, że iest rzeczą nadzwyczayną, aby w śród pokoiu żądać tak znacznego kredytu; pytał czyliby woyna z Ameryką miała bydź tak ważném i kosztownèm przedsiewzięciem? dziwił się prócz tego, na iaki koniec Anglia utrzymuie 10,000 woyska w *Belgium* pod wodzą Xięcia *Oranii*. — Kanclerz odpowiedział, że Xiąże *Oranii* swoie Cywilne i woienne wychowanie w *Anglii* otrzymał: co zaś się tycze kredytu, zawinione subsidia Mocarstwom lądowym tylež prawie wynoszą. — Lord *Castlereagh* dodał, że w uwowie w *Chaumont* zawartey, gotowość zbroyna i ostróżność, nawet po zawartym pokoiu, dopóki się wszystko nie ułatwi, warowane zostały.

Na posiedzeniu Izby Wyższey dnia 19go Lipca, Xiąże *Sussex* Stryi Xiężniczki *Karoliny*, któremu nie dozwolono oddadź iéy wizyty, czynił Ministrom następne zapytania. 1) Czyli Xiężniczka w teraznieyszém swoim mieszkaniu używa tey samey wolności obcowania ze swoiemi przyiaciółmi, iaką w dawnieyszém miała. 2) Czyli po swoiém przybyciu do domu *Carlton*, wolno iéy było mieć z niemi związek listowy, i czyli papieru, piór, atramentu, &c. ma niezaprzeczone użycie. 3) Czy ona była w tym stanie wolności, w iakim znayduie się osoba nie będąc uwięzioną. 4) Czyli J. K. W., maiąc lat ośmnaście i pół, nie iest w wieku, w którym Parlament osoby familii Królewskiey za zdolne do rządzenia uznaie, a zatym, czyby nie było rzeczą przyzwoitą dadź Xiężniczce pewny sposób utrzymania się, przyzwoity iéy randze, w którymby mogła mieć związek z osobami wysokiego stopnia, z któremi kiedykolwiek w społeczeństwo przyiść musi, i nad któremi Panować iest iéy może przeznaczeniem.

Hrabia *Liverpool* odpowiedział, iż te zapytania są takie, że na nie żadnych obiaśnień dadź nie może. Xiąże Regent, czyniąc w imieniu Króla, iest Oycem Królewskiey familii, i do niego samego należy tru-

dnić się wychowaniem Xiężniczki Karoliny. — Xiąże *Sussex* odpowiedział, że iego pytania nie ściągaią się do Xięcia Regenta, ale do Radzców Jego, i że w tey całey sprawie, na następney Sessyi wniosek poda. Z powodu niezdrowia Xięcia, wniosek ten na daley odłożony został.

W Izbie Niższey Lord *Ebrington* podał wniosek o adres z żądaniem uwolnienia Lorda *Cochrane* od kary stania u *Słupa Niesławy*. Jeden zacny Margrabia (*Sligo*), mówił on, przekonany, iż maytków J. K. M. do dezercyi z okrętów namawiał, za ten występek tak wielki, miał tylko naznaczoną karę cztérech miesięcy więzienia i zapłaty 5,000 funtów szterlingów. — Lord *Castlereagh* oświadczył, że prawa kraiowe karę stania u Słupa Niesławy, wyznaczaią za występki przeciwne honorowi, i że było obowiązkiem Sędziów nakazać tę karę dla ubezpieczenia od oszukaństw poddanych J. K. Mości. Wszelako mam donieść Izbie, że korona tak Lordowi *Cochrane*, iako i innym w spół winowaycom darowała karę stania u Słupa Niesławy. (Słuchaycie Słuchaycie) Nie stało się to dla tego, aby zostawała iakakolwiek wątpliwość o występku osądzonego, albo o sprawiedliwości wyroku, lecz że tron iest przekonany, iż sam wyrok będzie dostateczném powściągnieniem dla tych, którzyby podobne popełniać chcieli wykroczenia.

z *Chrystyanii* przybył tu Baron *Anker*, i 4ry inne znakomite z *Norwegii* osoby, które, iako ludzie prywatni przyięci zostali. Zamiarem ich było negocyować traktat przymierza i handlu z Anglią, lecz, iak słychać, Ministrowie wchodzić z niemi niechcieli.

Trzey Hiszpanie *Esmerante*, *Lopez i Cabrera*, ostatni znaiomy wydawca pisma Peryodycznego, które nie było w myśl teraznieyszego rządu, szukali schronienia w *Gibraltarze*. Gubernator tey twierdzy wydał ich Hiszpanom, a nad tém wydaniem osób, które na ziemi Angielskiey wolności szukali, pisma tuteysze czynią dotkliwe uwagi.

Admirał *Beresfort* na okręcie liniowym *Bombay* od dział 74 popłynął do *Brazylii*, skąd Xięcia Regenta Portugalskiego odprowadzi do Lizbony.

Po upadku Bonapartego umysły w Ameryce wzburzyły się mocno przeciwko Prezydentowi *Madyssonowi*. Zatrudniaią się wygotowaniem adressów żądaiących oddalenia *Madyssona*, i roztrząśnienia sposobu iego postępowania. (*z Gaz. Berlin.*)

WIADOMOSCI ROZMAITE.

— Donoszą od niższey Elby 3ogo Lipca, że Xięciu Następcy Szwedzkiemu proponowany był na nowo rozeym z Norwegią, od którego przyięcia, lub odrzucenia pokoy lub woyna zależy. Król Szwedzki w *Sztokolmie* ustanowił Regencyą, albowiem sam dla poratowania zdrowia przedsięwziął podróż do zachodnich Prowincyi, a zaś Xiąże Następca i syn iego udali się do obozu. — Od niedawnego czasu 17ście okrętów przeznaczonych do portów *Norwegii*, Szwedzi przyprowadzili do *Gotenburga*.

— Dnia 28go Lipca. Król Pruski przeieżdżał przez Frankfort nad *Menem*.

— W *Sycylii* Król Ferdynand IV, który od nieiakiego czasu rządy Królestwa Królewiczowi powierzył, w wydaney proklamacyi oświadcza, iż sam ie na powrót przyimuie.

— Woyskowi Włoscy, nie odpowiadaią dotąd zamiarom nowych Władców tego kraiu. Chociaż zostawiono im ich ordery i rangi, nie można iednak było do tey pory dopełnić korpusów, a osobliwie regimentów ochotniczych.

— W *Neapolu* uwiadomiono, że przy rozpuszczeniu ochotników w Sycylii, niektórzy źle myślący udali się na brzegi *Kalabrii*, aby tam popełniać zdzierstwa i rozboie. Przy dobrym duchu mieszkańców byliby oni wszyscy poymani i zgubieni, gdyby nie przyięli ofiarowanego im przebaczenia i nie udali się do swoich domów. Z małey liczby tych, którzy się ieszcze włóczą, zostali niektórzy poymani z bronią w ręku, i maią bydź ukarani podług całey praw surowości.

— Z Madrytu pod 10tym Lipca donoszą, że Nayswyższa *Rada Indyiska* została znowu przywrócona, tak iak była 1808 r. Xiąże *Montemar* iest mianowany iey Prezydentem. — w Prowincyi *Leon* w okręgu *Salamanki*, zaszły rozruchy i wielu mieszkańców byli przymuszeni opuścić to ostatnie miasto.

— Król Pruski w czasie swoiego pobytu w *Paryżu* miał częste bardzo rozmowy z Królem Francuskim. (*z Gaz Berlin.*)

— Listy z *Wiednia* donoszą, że do dnia 10go Września zgromadzą się tam Ministrowie cztérech Wielkich Sprzymierzonych Mocarstw dla ułożenia powszechnych zasad pokoiu; a dnia 27go Września, za Zgromadzeniem się w *Wiedniu* Monarchów, te zasady pokoiu do ratyfikacyi ich podane będą. — Na ówczas dnia 1go Pazdziernika otworzy się powszechny Kongres, do którego wszystkie interessowane Mocarstwa Europy przypuszczone będą.

— Donoszą z *Bruxelli*, że siła zbroyna Belgicka wynosi iuż 22,000 ludzi. Nowe korpusy maią bydź wystawione, a miasta *Charleroy*, *Mons*, *Tournay Courtray*, *Menin*, *Ipres i Veurne*, wzmocnione bydź powinny.

— Z *Madrytu* donoszą, iż dekret przywracaiący Inkwizycyą świętą iuż iest podpisany, i wkrótce ogłoszonym zastanie. Twierdzą iednak, że w urządzeniu tego trybunału zaydą pewne modyfikacye.

— W Izbie Wyższey Parlamentu Angielskiego dnia 11go Lipca, na zapytanie Lorda *Holland*, które kraie poszlą swoich Deputowanych na Kongres *Wiedeński*? Hrabia *Liverpool* odpowiedział, że przedmiot ten iest zbyt ważny, aby mógł zaraz dadź nań zaspakaiaiącą odpowiedź. Podług iego zdania Posłowie tych wszystkich kraiów, które w 1803, w czasie wybuchnienia ostatniey woyny między *Francyą i Anglią*, niepodległe były, powinniby wchodzić do tego Kongresu.

— Kongres *Wiedeński* ma dopiéro postanowić, czyli *Hamburg* zostanie twierdzą, albo nie.

— Rząd tymczasowy w *Antwerpii* ogłosił wolnym port tego miasta, co bardzo mocne w *Hollandyi* uczyniło wrażenie: i wielu Kupców z *Amszterdamu* maią iuż zamiar przenieść się do *Antwerpii*. (*z Zusch.*)

Nowe Xiążki.

Zywot Piotra Hrabi Zawadowskiego, pierwszego Ministra Narodowego Oświecenia w Cesarstwie Rossyyskiém — rzecz czytana na posiedzeniu publicznem Uniwersytetu Wileńskiego, przy zamknięciu rocznego biegu nauk: 3ogo Czerwca, 1813 roku — przez *Jana Sniadeckiego*. — W Wilnie w Drukarni Zawadzkiego — for. 8vo Majori, stronic 19.

Jeżeli dla każdego, kto się pracom uczonym poświęca, iest równie miłym iak świętym obowiązkiem oddawać w pismach hołd zasłudze i cnocie; tedy ta powinność staie się ieszcze świętszą, kiedy iéy wdzięczność wymaga. To miał szczególniéy na celu Autor téy krótkiéy Biografii. Mówiąc do młodzi, któréy umysł żadnemi ieszcze uprzedzeniami nie iest obłąkany, chciał, wpaiaiąc w iéy serca uczucie wdzięczności, wznieść dla dostoynego męża i dobroczyncy Nauk pomnik trwalszy nad miedź i marmury; chciał wypłacić, chociaż w części, dług teraznieyszego i przyszłych pokoleń, za te nie ocenione łaski i dobrodzieystwa, które na Uniwersytet Wileński i cały iego edukacyyny wydział, za pośrednictwem i staraniem Piotra Hrabi Zawadowskiego, rozlała szczodra ręka Wielkiego Naszego Monarchy; chciał nakoniec, kreśląc obraz chwalebnego życia, wystawić młodzieży wzór naśladowania godny. — Opisawszy piérwsze lata młodości i wychowania Hrabi Zawadowskiego, wystawia go potém w trzech naypamiętnieyszych Epokach iego życia, piérwszéy: kiedy poprzedzony sławą zdatności i pracowitości swoiéy powołany był do rządzenia Kancellaryą, iednego z nayslawnieyszych ostatniego wieku Wodzów, Feldmarszałka

Hrabi Rumiancowa Zadunayskiego, i w téy chlubney szkole zwycięstw i wewnętrzney administracyi ukształcał się na to, czém miał w przyszłości zostać; drugiéy: *kiedy zbliżony do tronu nieśmiertelney* Katarzyny II., *należał w części do ułożenia lub wygotowania praw, otaczaiących tron tey* Monarchini *blaskiem chwały wszelkiego rodzaiu*; w trzeciey *nakoniec, kiedy umieiący tak dobrze cenić zasługi i talenta, szczęśliwie nam Panuiący* ALEXANDER I. *poruczył Zawadowskiemu naywyższy dozór nad Instrukcyą publiczną, i wykonanie tych świętych ustaw, które iuż naówczas w tym* Monarsze *zapowiadały rodowi ludzkiemu iego Dobroczyńcę i Zbawcę. — Styl Autora téy krótkiéy rozprawy iest znaiomy — Łączy on dwie, nie często razem złączone, zalety: szczególnieyszą moc z jasnością, i żywość biograficznego opowiadania z pełnością mowy, oraz pięknością wyrażeń i obrazów. Nieobawiamy się nadużyć cierpliwości naszych czytelników, kładąc tu dwa wyiątki kończące tę rozprawę. — Piérwszy wyiaśnia układ Instrukcyi publicznéy w Cesarstwie Rossyyskiém.* — „Nauki w Rossyi, *mówi Autor*, znaydowały od Piotra Wielkiego przytułek, zachęcenie i opiekę u Tronu. — Dzieła dowcipu i rozumu, głębokie w naukach postrzeżenia i prawdy, nowe myśli i wynalazki w obcym nawet kraiu odkryte, były szacowane, zgromadzane i nagradzane wspaniale. Ale instrukcya publiczna na obeznanie z naukami wszystkich Prowincyi, na doskonalenie moralne i sposobienie mieszkańców do wszystkich kraiowych posług dopiéro pod berłem ALEXANDRA I. stała się walną sprawą rządową, a pod stérem Zawadowskiego wzięła postać gruntowną, rozległą i porządną. Uchwalono założenie szkół publicznych po Parafiiach i Powiatach: Gimnazyów po Guberniach: Uniwersytetów po Prowincyach pewną liczbę Gubernii zawieraiących: wyznaczono fundusz na ich utrzymanie, szerzenie, i doskonalenie: otworzono dla wszystkich mieszkańców kraiu szkoły i nauki bezpłatnie, wspomożono ubóstwo przez tyle zakładów dla uczniów Skarbowych, nakładem rządu ćwiczonych: zaprowadzono Instytuta Pedagogiczne dla sposobienia Kraiowych Nauczycielów: związano wszystkie te na wydoskonalenie moralne człowieka wymierzone ustanowienia iednemi prawidłami rządu, dzielącego się na różne szczeble i odnogi, ale schodzącego się w ieden punkt Zwierzchności Ministeryalney daiącey całey machinie główny ruch, i utrzymuiącey iey życie, wzrost, i żywioły doyrzałości: wszystko to pod Naywyższą Powagą i Oycowską pieczołowitością Monarchy. Cały ten gmach Instrukcyi Kraiowey, iest to budowa natchnięta szlachetnością czucia dla uzacnienia natury ludzkiéy, zestosowana i związana przezorną mądrością, kierowana i utrzymywana prawdziwie obywatelską wspaniałością.„

W drugim Autor przebiega w krótkości dobrodzieystwa wyświadczone, dla Wileńskiego Uniwersytetu — „Uniwersytet Wileński do tylu dobrodzieystw Monarchy w Akcie potwierdzenia zawartych, otrzymał ieszcze przez orędownictwo Zawadowskiego fundusz na zakładowe potrzeby swoie, i szkół sobie powierzonych. Za przełożeniem tego Ministra zaprowadzono Seminarium główne i obmyślono dla niego dom i dochód roczny: powiększono i zabespieczono fundusz Edukacyiny; ustanowiono Kommissye dla odzyskania zaległych dochodów, rozsądzenia spraw, i dla uporządkowania własności publiczney oświeceniu Kraiowemu poświęconey: z dochodów Edukacyynych wyznaczono potrzebną summę na kosztowne wybudowanie teatru Anatomicznego, Weterynaryi, i szkoły ieżdżenia na koniu. W Guberniach Wołyńskiey, Podolskiey i Kiiowskiey, znacznie od Wilna oddalonych, ułatwiono nabywanie głębszych wiadomości i nauk przez założenie wyższego rzędu szkoły w Krzemieńcu pod imieniem, Gimnazyum Wołyńskiego, któremu oddano na wieczną własność Starostwo Krzemienieckie. Pierwsze nawet zawiązki Instrukcyi publiczney dla ubogiey iakiegokolwiek stanu młodzi nie były zapomniane, przez założenie i urządzenie osóbném prawem szkółek Parafiialnych w tychże Guberniiach. Te są pamiętne i znakomitsze dobrodzieystwa Monarchy dla Wydziału Wileńskiego, staraniem i pieczołowitością Zawadowskiego otrzymane. I kiedy tak zbawienne uchwały zapaliły żądze do nauk, i posuwały wzrost oświecenia, kiedy w chwale Panuiącego i w pożytkach kraiowych uwieczniały sławne urzędowanie Ministra; odmiana w Rządzie wewnętrznym Państwa z początkiem roku 1810 zaprowadzona, otworzyła wysokiey Zawadowskiego zasłudze plac poważnieyszy. Z Ministra oświecenia postąpił na Prezydenta Wydziału Prawodawczego w nowo ustanowioney Radzie Monarszey; zasmuciwszy tych, któremi Rządzić przestał; a których swą władzą i mądrością ziednał sobie cześć, uwielbienie i wdzięczność. W obowiązkach tego dostoieństwa przepędziwszy lat dwa, a pięćdziesiąt w ciągłey prawie służbie Monarszey, przechodząc ledwo nie przez wszystkie iey stopnie, dorabiaiąc się każdego pracą, zdatnością, i niepokalaną w powinnościach wiernością, zostawuiąc wszędzie po sobie pożytki dla kraiu, a przykład cnoty publiczney dla swych następców; uwieńczony zaufaniem Monarchy i szacunkiem powszechności, wreszcie pełen tey słodkiey dla dusz szlachetnych pociechy, że był pożytecznym swoiey Oyczyznie, umarł w Peterzburgu dnia dziesiątego Stycznia roku 1812. Grób iego otoczyła i uczciła żałość powszechna: a iego prace i zasługi żyć będą w dzieiach Kraiowych w sercach i pamięciach nauczycielów, uczniów, uczonych i przyiaciół nauk. Ktokolwiek z uczącey się w szkołach młodzi usposobi się na pożytek, a może na zaszczyt wieku i kraiu, uważany będzie iako szczep i stworzenie tey oświaty, którą ustanowiła wspaniałomyślność Monarchy, a urządziła Mądrość Piotra Zawadowskiego.„

1. W Xięgarni przy Uniwersytecie Wileńskim u Józefa Zawadzkiego, znayduią się następuiące dzieła.

Historya literatury polskiey, czyli obraz stanu nauk w Polszcze od zaprowadzenia Chrześciaństwa aż do naszych czasów; tudzież spis dzieł wydanych przez Polaków we wszystkich oddziałach nauk, przez F. Bentkowskiego, w Warszawie 8vo tom 1wszy stronnic 712, 1814. - - - Rub. 4. kop. 50.

Dzieła tego tom 2gi w druku, cena zaś tu wyrażona jest za oba tomy; Prenumeruiący wyż wymienione dzieło, na drugi tom otrzyma bilet, za którym bezpłatnie odbierze po wydrukowaniu.

Historya powszechna przez J. M. Szreka, z niemieckiego języka na polski przez X. P. Kotowskiego, przetłumaczona, potrzebnemi dodatkami pomnożona, 3 tomy 8vo w Wilnie 1813. - Rub. 1 kop. 35.

Historya Rzymska, od założenia Rzymu, do upadku cesarstwa rzymskiego na zachodzie, 8vo 2 tomy w Wilnie 1812. - - Rub. 1 kop. 80.

Pan Bott przez Pigault-lebrun, z Francuskiego przez R. D. G. R. 8vo 4 tomy w Wilnie 1813 Rub. 2.

1 Józef Klikowicz Starosta Daulański, aby obwieścił Kredytorów zmarłego Oyca swoiego Joachima Klikowicza, iż nieobeymuiąc żadnego Dziedzicznego po nim maiątku na satysfakcyą onych pozostałą Ruchomość w lokacyi w Folwarku Szteyniszkach w Powiecie Wiłkomirskim będącą zrzeka się, a chociaż W. Alexander Kirkor Lesniewski miał daną Plenipotencyą gdy zpewnych powodów oświadczaiących się w Aktach Ziem. Wiłko. w Maju 1814 roku przez oświadczenie oną unikczemnił, zatém i przez ninieysze o tym ma honor publiczności donieść przez Gazety. Datt 1814 miesiąca Julii 3ogo dnia. Józef Klikowicz. Star. Daulun. i Nieczun.

Dozwala się drukować — G. E. Groddeck P. O. Członek Komitetu Cenzury. W Drukarni Dyecezalney u XX. Missyonarzów

DODATEK

PODRAD

2 Kommissya Wileńskiego Prowiantskiego Depo, wzywa życzących sobie przyiąć reparacyą 8miu Pieców znayduiących się w Domie Skarbowym na Sawicz Ulicy, i nieiaką część reparacyi drewnianey, i dla tego tacy maią się stawić do niey na termina, 5ty, 7my, i ostatni, dzień 9ty t. m. Augusta. — Dnia 2go Augusta 1814.

Siódmey klassy *Moysiejew.*

Xiążki nowe

2 Za dozwoleniem Cenzury, wyszła z Druku Książka pod tytułem *Zycia Sławnych Polaków*, *Tom pierwszy*, przez X. Józefa Konstantyna Bogusławskiego Kanonika Wileńskiego. *Tom pierwszy* zawiera w sobie Arkuszów 42. Stron 314, kosztuie rubli srebrnych 2. można go dostać u Gospodarza Domu na ulicy Zamkowey pod Nrem 142. — *Prenumeratorowie Tom pierwszy* wyszły z Druku tamże odbiorą. — *Tom drugi* za dozwoleniem Cenzury oddany iuż iest do Druku, wynidzie z Druku dnia 15. Września. Roku idącego 1814.

2 Za dozwoleniem Cenzury, wyszła z druku *Rozprawa: O Unii Rozumu z Szlachectwém*, w Języku Łacińskim napisaną pod tytułem; *Dissertatio de Coniungendis cum Nobilitate Literis — Ad Nobiles Adolescentes Polonos! — Auctore Josepho Constantino Bogusławski Canonico Vilnensi.* — Można dostać tę *Rozprawę* w Wilnie u Gospodarza Domu na ulicy Zamkowey pod Nrem 142. Kosztuie złotych 2.

OGŁOSZENIA SĄDOWE

1 Sąd Taxatorsko-Exdywizorski w biegu Sprawy pretensorów Summownych do maiątku Waygowa w Powiecie Szawelskim położonego, po ostatnim Dziedzicu Janie Czechowiczu Rotmistrzu pozostałego, zbiegaiących się, kiedy odkrywa, że wyrażone Dobra były Dziedziczną własnością JW. Leopolda Szambelana byłł. Dworu Polskiego, Teofila i Mateusza Assesora 2go Departamentu Sądu Głównego Mińskiego: Smigielskich, którzy zamiarem zaspokoienia swych Wierzycieli naypierwiey zyskali 11go 9bra 1804 roku w Sądzie Głównym Wileńskim, na Sąd Exdywizyiny Remissę, a następnie w roku 1810, wyprzedaiąc wyrażonemu Czechowiczowi onerowanę długami Dobra Waygow, podali do zaspokoienia na Tabelli swe debita, względnie usatysfakcyonowania których, gdy dzisiay między Sukcessorem Czechowicza W. Sędzią Granicznym Rybskim tłómaczącym się, iż dla nieporządnego przez poprzednika utrzymywania Archivum, o zapłaconych po Smigielskim debitach nie poinformować się nie może — a WW Smigielskiemi potrzebuiącemi Debitorów adcytacyi spór zachodzi — W widoku zatém załatwienia wszelkich do akuratnego wyprowadzenia Dzieła potrzebnych formalnościów postanowił trzykrotną w Gazecie Litewskiey awizacyą wezwać do stanności w swym Sądzie wszystkich Kredytorów po wyrażonych WW. Smigielskich do maiątku Waygowa na Exdywizyą destynowanego mieć pretensyą mogących — A szczególnie tych, którzy do Remisyinego wyżey datowanego Sądu Głównego powództwem WW. Smigielskich zaszłego Dekretu są zaięci — Jakową dopełniaiąc potrzebę zapowiada, iz Dzieło Exdywizyine od 22go dnia, będącego miesiąca Augusta przedsiebiorąc do ostatecznego doprowadzać stopnia, po wysłuchaniu Produktów wezmie całą Sprawę naydaley w ciągu dwóch Niedziel do namowy, do iakowego terminu, ieśliby kto nie okazał swey pretensyi, tak ze stopnia Smigielskich, iako też i Czechowicza do Waygowa regulować się mogącey, oney amissyą zapisze — 1814 roku Augusta 1go dnia.

Zgodno z wyrokiem Sądu — Swiadczę Exdywizor: Regent Franciszek Piotrowicz.

2. Na skutek Remissy Sądu Głłgo Litewsko-Wileń; Departamentu 2go w roku 1814 Maja 21 dnia nastałey Taxę i Exdywizyą maiątku W. Kazimierza Muchlińskiego Rotm: Smoleńskiego przeznaczaiącey niżey podpisany Urząd do maiętności Muły w Pttcie Zawileyskim leżącey tegoż roku Julii 15 dnia zjechawszy, maiętność Mułę i Abramowszczyznę, oraz wszelki maiątek pod konkurs idący w administracyą temuż Muchlińskiemu oddał, a podług warunkow Remissy wszystkie załatwiwszy szczeguły, Sądy swoie do dnia 15go 9bra idącego roku odroczył, na którym terminie ażeby każdy z Pretensorow do maiątku W. Kazimierza Muchlinskiego ku oczewistey rozprawie pod upadkiem i amissyą rzeczy stawał, celem ostrzeżenia ninieyszą czyni trzykrotną awizacyą

Wincenty Dowgiałło Prezydent Ziemski Zawileyski.
Jan Szczepanowicz Pisarz Ziemski Pttu Oszm:
Andrzey Bobrowicz Sędzia Grodzki Zawileyski.
Mateusz Woynowski Ziem: i Grodz: oraz tey Exdywizyi Regent.

2 Roku 1814 Julii 30go dnia, Sąd Taxatorsko-Exdywizor. Dekretem Remissyinym Sądu Głłgo Litt. Wilenskiego na dopełnienie Kredytorom satysfakcyi W. Dominika Tyszki byłł. Prezydenta Ziemskiego Wiłkomirskiego naznaczony do maiętności Szwabiszek

w Powiecie Wiłkomirskim leżącey, ziechawszy, Pomiarę i Komportacyą Papierów przez Aktora, Debitorów, Kredytorów i wszystkich do tey Sprawy należących do Kancellaryi Ziemskiey Powiatu Wiłkomirskiego od dnia 20go Augusta, do 1go 7bra na 4ry tygodniową persystencyą przeznaczył i Sądy swoie do dnia 15go miesiąca Decembra roku teraznieyszego odwołał, w którym terminie, że ostatecznie etiam in Contumaciam niestawaiących pod amissyą pretensyów i zarealizowaniem poszukiwanych należności kończyć będzie, o tém przez trzykrotne ogłoszenie w gazetach zawiadamia.

Jakób Towiański Ziem. Powiatu. Wileń Pisarz Exdywizor, Prezyduiący.

Justyn Mikulicz Sędzia Grodzki Pttu Wiłkomir. Exdywizor.

Stefan Gieczewicz Pisarz Grodzki Pttu. Wileń Exdywizor.

Józef Niekraszewicz Regent.

---

2 Roku 1814 Julij 28go dnia, Sąd Podkomorsko - Exdywizorski w Dobrach Kurklach w Powiecie Wiłkomirskim w Gubernii Litewsko - Wileńskiey, na podział Dóbr po zeszłych Adamie i Maryannie z Zabiełłów Marszał. Oniksztyńskich Rodzicach i Ferdynandzie Bracie Grafach Platerach między rodzeństwem sched, Antonim i Thadeuszem Marszał. Oniksztyn. oraz Krzysztofem Starostą Bernadz. Bracią Graffami Platerami i Anną z Platerów Xiężną Giedroyciową Starościną Osiecką Siostrą, tudzież na dopełnienie satysfakcyi przez wydział Taxy i Exdywizyi dla Kredytorów tychże Adama i Maryanny z Zabiełłów Rodziców i Ferdynanda zeszłych, oraz żyiącego Antoniego synów Graffow Platerów, Dekretem Remissyinym Sądu Głównego roku 1812 Februarii 29go dnia zapadłym naznaczony, zastanowione przez rewolucyą dzieło do kontynuacyi przedsiebiorąc, komportacyą w skutek poprzedniczego swoiego Dekretu pod dniem 6tym Aprila roku przeszłego 1812 ferowanego przez też wyrażone rodzeństwo Platerów, przez Kredytorow i przez wszystkie strony, do rozprawy w tym Sądzie należące, od dnia 20go miesiąca Augusta do 1go Septembra do Kancellaryi Ziemskiey Powiatu Wiłkomirskiego z persystencyą cztéro-niedzielną przeznaczył — Kontynuacyą pomiary Dóbr przez Komorników z obowiązał — i do ukończenia rozbioru dzieła między témże rodzeństwem Platerów i wszystkiemi Kredytorami i Pretensorami, oraz wyrażonych sched pod konkurs idących Debitorami, Sądy swoie do dnia 9go następuiącego miesiąca Xbra roku teraznieyszego odroczył, w którym terminie, że nie uważaiąc na niestannosc pod zarealizowaniem na Debitorach i pod amissyą Kredytorskich pretensyów, ostatecznie kończyć będzie, ażeby strony z przyzwoitą gotowością do rozprawy przystępowali ostrzega, i do powszechney wiadomości przez trzykrotną w Gazecie awizacyą podaie.

Michał na Skrzetuszewie Wawrzecki Podkomorzy Powiatu Brasławskiego Prezyduiący na Sądach Podkomorsko-Exdywizorskich.

Jakób Towiański Ziem. Pttu Wileń. Pisarz i Exdywizor.

Ignacy Brzozowski Grodz. Brasław. Sędzia i Exdywizor.

Józef Niekraszewicz Grodz. Pttu Oszmian. i Exdywizor. Regent.

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

2 Po awizacyi Sądu Ziemskiego Wileńskiego, zawiadomieni Donataryuszowie w Testamencie ś. p. zeszłego Biskupa Wołczackiego wyiasnieni, że Testament w Kancellaryi tegoż Sądu zlokowanym został, i że W. X. Taulery Wołczacki, zowiąc onego bydź adoptowanym, zakreślonych wydziałów wydać nie ma zamiaru — Sposobem prawnym szukaiąc swoiey zachwianey własności, wszystkich ludzi cnotą, i rozumem zaszczyconych naypokorniey proszą, iżby się niechwieli w swoich wyznaniach, w czym ich pamięć o bytności Testamentu robionego przez zeszłego Biskupa, zasięgnąć może; a szczególnie WW. Pieczętarze i ten kto był do napisania użytym, żeby przysięgą nawet, wyrokiem Sądu nakazać się mogącą zatwierdzili tę prawdę, przez iaką wszelka umorzyćby się mogła w tym względzie obojętność — Niechcą Donataryuszowie, by ktoś przemawiaiąc za ich stroną fałszywie, obciążał siebie zbrudzonym sumnieniem: szukaią oni istotney prawdy tylko, która ieśliby się w skutkach swoich przezkogokolwiek wykazać mogła, prócz wdzięczności w sercach Donataryuszów ugruntować się maiącey, znaydzie każden w własnym sumnieniu pociechę, że z nędzy wyswobodzić podobne sobie potrafi istoty — o te miłosierdzie proszą nieszczęśliwi, w liczbie których znayduie się w Lidzkim Powiecie zasiedlony, piszący te Zawiadomienie.

Fabian Szukiewicz S. G. P L.

Zegarki skradzione.

3. 1814 Junii 28 dnia, skradziony zegarek złoty repetyer sprężyny biiący, koperta płaska, w kąto fugowane, cyferblat amaliowy biały, liczba Polska bez napisu, z obu stron otwiera się, indexiki stalowe, osadzenia w indexach biało polerowany minutowego indexu koniec odłamany, z tyłu nakrycia za pociśnieniem odmyka się, idzie na kamuszku białém, przy nim tasiemka czarna, kluczyk prosty mosiężny, trochę zawielki. Drugi zegarek złoto płaski, koperta płaska, brzegi fugowane, z jednym indexem, jeden index pokazuie godziny i minuty, z obu stron odmyka się, pokrywka srebrna, koło nakręcenia wysztychowany wozek na dwóch kołkach i para koni założonych. Gdyby o takowych zegarkach kto powziął wiadomość, raczy oznaymić do JP. Frolanda mieszkaiącego w Kardynalii, za co odbierze przyzwoitą nadgrodę.

Basztarda do przedania

3 W Domu Obywatela Szlaka na ulicy Trockiey pod Nrem 398, znayduie się Basztarda w nowym Guście ze wszelkiemi rekwizytami do podróży — Zyczący oną nabyć, uda się do wyż wspomnionego Domu, gdzie od maiącey komis do przedaży Osoby, dowie się o cenie.